

Սույն գիրքը թվայնացվել է Գրքասեր ՀԿ-ում՝ հայերենով գրականության պահպանման, հանրայնացման և ժամանակակից թվային միջավայրում հասանելի դարձնելու նպատակով:

Կազմակերպության նախաձեռնությունը միտված է հայերեն գրքերի և տեքստերի տարածմանը, ընթերցանության խթանմանը և մշակութային ոչ նյութական ժառանգության պահպանությանը՝ ապահովելով դրանց հասանելիությունը հնարավորինս լայն շրջանակների համար:

Մենք հավատում ենք, որ թվայնացումը ոչ միայն պահպանման միջոց է, այլև գիտելիքի, գրականության և մշակույթի շարունակական փոխանցման կարևոր ուղի:

Գրքասեր ՀԿ-ն գրքերը ձայնագրում և թվայնացնում է բացառապես Ձեր նվիրատվությունների շնորհիվ: Կազմակերպությանը կարող եք օժանդակել հետևյալ հղումով՝

<https://grgaser.org/hy/donate>

Ստուգված

Հայ գրականություն, Արձակ, Պատմվածք

13+

Մանուկ Մնացականյան

Օջախ

Սերգո Բոյաջյանին

Հայաստանից եկած մտավորական տիկինը խոսում էր, և Սերգոն, որ սովոր էր երկրաշարժից ավերված և հիմա պատերազմի ու շրջափակման մեջ գտնվող հայրենիքին օգնություն հայցող եկողներից մեծ մասի շողոքորթող ժայտներին ու խոսքերին, այս անգամ իրեն վատ զգաց: Նրանք սահմնկեցուցիչ բառերով էին նկարագրում ժողովրդի վիճակը, աշխատում գութ ու խղճահարություն առաջացնել դահլիճում, և դահլիճի ջղայնությունից էր կախված լինում խոսքի ավարտին սկսվող հանգանակության չափը: Տիկինն այդպիսին չէր: Տիկինը դահլիճում կարծես, հյուր չէր, տանտեր էր:

— Ես ուզում եմ հասկանալ ձեր սրտի միջի ոգեղենիկը ցանկանում եմ իմանալ հայի լեզուն կամաց-կամաց կորցնելով՝ հայի արյունն ու գեները խաղում են ձեր երակներում:

Ձեզնից մեկը ինձ գրավոր հարց է ուղղել, ամաչում եմ բարձրաձայն կարդալ, որովհետև այնպիսի խոսքերով է նկարագրել մեր վիճակը, որ եթե ամոթս կորցնեմ, պիտի ձեռքս պարզած շրջեմ Մոնրեալում և փող մուրամ մայր հայրենիքի փրկության համար: Այդպես չէ, սիրելիս: Այդ ո՞ր մայրն է որդուն բողոքում իր ապրուստից, այդ ո՞ր մայրն է արժանապատվությունը կորցրած քծնում, շողոքորթում որդուն մի քանի կոպեկ մուրալու համար: Այդպիսի մայրն ապրելու իրավունք չունի: Եվ եթե հայրենիքում թափված մեր տղաների արյունը ինչ-որ մեկը փորձում է հավասարակշռել իր տված դուլարներով, թքել եմ ես նրա դուլարների վրա:

— Տղամարդ տիկին է,— կողքին նստած իր վաղեմի ընկեր Վարուժանին ասաց Սերգոն:

— Օ,— ժպտաց. Վարուժանը:— Բա ես քեզ ի՞նչ էի ասում...

— Ասելիքս ուրիշ է,— շարունակեց տիկինը:— Սասունում ու Մուշում, Բիթլիսում ու Ալաշկերտում, Վանում ու Էրզրումում, Կիլիկիայում ու Կեսարիայում ձեր պապերի ավերված օջախների փոխարեն կարո՞ղ եք մի օջախ ստեղծել, մի օջախ շենացնել Հայաստանում, ուրախանալ ձեր արածով, այդ օջախը հեռվից հեռու ձերը համարել, տաքանալ նրա ջերմությամբ ու շնչով և, ո՞վ գիտե, այդ օջախը գուցե իր մոտ ձգի ձեր զավակներին ու թոռներին:

— Դուք ձեր օջախները թողած փախչում եք այստեղ, հիմա պահանջում եք, որ մենք այստեղից ձեզ համար օջախ ստեղծե՞նք,— բղավեց մեկը դահլիճից:

Մի պահ դդրդացող լռություն եղավ: Եվ հանկարծ կատարվեց անսպասելին: Սերգոն, որ վաթսունն անց, պարկեշտ, սակավախոս, երբեք իր անձը չցուցադրող մարդ էր, վեր թռավ աթոռից ու հայացքը ընդհատողին ուղղելով գոռաց:

— Ձայնդ... Ձայնդ, ապիկար...

Վարուժանը նրան այդ վիճակում երբեք չէր տեսել՝ ձգեց փեշը:

— Սերգո... Սերգո հանգստացիր...

Տիկինը բեմից նկատեց, որ արտակարգ խոշոր ու գեղեցիկ աչքեր ունի իրեն ընդհատողին սաստող անզուսպը: Նա ժպտաց Սերգոյին և հանգիստ ասաց.

— Եթե սրահում այս ընկերոջ նման գոնե մեկը կա, ես իմ խոսքը անտեղի չեմ համարում: Դահլիճը երկար ծափահարում էր տիկնոջը:

Սերգոն մռայլադեմ տուն մտավ, գևաց ընկղմվեց հյուրասենյակի բազկաթոռի մեջ ու ծխեց: Նա հազվադեպ էր տխում, և կինը հասկացավ, որ ամուսինը հուզված է ու քանի որ ծխում էր, զայրույթից է հուզվում: Տարիքին անհամեմատ թեթև քայվածքով նա այս կողմից աչքի պոչով նայեց ամուսնուն, այն կողմից նայեց, դիտեր, որ եթե ուղղակի հարցնի պատճառը՝ ամուսինը պայթելու է, այդ պատճառով էլ ասաց..

— Ժողովի չէ՞ր...

— Ժողովի էի,— քիչ ուշացումով հոգոց հանեց Սերգոն:

— Է՞...— ժպտաց կինը:

— Հայրենիքից եկած մի մտավորական տիկին խոսեց:

— Խոսքը դուրդ չեկա՞վ,— ավելի լայն ժպտաց կինը:՝

— Եկավ: Տղամարդու պես խոսեց:

— Բա էլ ինչո՞ւ ես ծխում...

— Որովհետև մեր մեջ խելոքները շատացել են,— դեմքն ավելի խոժոռեց Սերգոն:

— Դաշնակցականները երբևէ խելոքի պակաս զգացե՞լ են,— կատակեց կինը, — Ո՞վ էր...

— Երվանդը: Ապիկար շան որդի...

— Ի՞նչ էր ուզածը...

—Տիկինն ասաց՝ եթե մեր երիտասարդների կյանքն ու արյունը դուք Ձեր տված դուլարներով պիտի հավասարակշռեք՝ թքել եմ ձեր դուլարների վրա...

— Աստված...— ձեռքն այտին տանելով անշարժացավ կինը:

— Ասաց՝ եթե կարող եք, մի օջախ ստեղծեք, մի օջախ շենացրեք հայրենիքում և այդ օջախով տաքացրեք ձեր սրտերը...

— Աստված...— տխուր ժպիտով գլուխը տարուբերեց կինը:— Լավ է ասել...

— Հապա՛,— եռանդուն դարձավ Սերգոն:— Իսկ այդ ապիկարը՝ դուք ձեր օջախները թողած փախչում եք այստեղ, հիմա պահանջում եք, որ ձեզ համար հայրենիքում օջախ ստեղծենք...

— Շեն երկրից և օջախից ո՞վ կփախչի,— խոժոռվեց կինը:— Չհարցրի՞ր... Սերգոն չպատասխանեց, թափ տվեց ձեռքն ու հայացքը մի կետի՛լեց:

— Օջախ ու ժառանգ ստեղծել ես, որ իմանաս օջախի գինը: Չհարցրի՞ր... Սերգոն լռում էր:

— Օջախ ու ժառանգ ստեղծել ես, որ իմանաս օջախի — Այդքան ունեցվածք ո՞ւմ ես թողնելու: Չասացի՞ր...

— Չասացի,— մրմնջաց Սերգոն:— Գոռացի վրան, այն է, ձայնը կտրեց:

Նա մի նոր սիգարետ էր ուզում վառել, կինը մոտեցավ, պազեց դիմացը, քնքշանքով դուրս սահեցրեց սիգարետը ամուսնու մատների միջից և փորձեց փոխել խոսակցությունը.

— Այդ տիկնոջ անուն ազգանունն ի՞նչ է...

— Տիկին Սոսի էին ասում: Ազգանունը չգիտեմ:

Տիկին Սոսին գլխացավով արթնացավ:

Ճիշտ է, սրահում, հանդիպման ժամանակ նա կարողացավ զսպել իրեն, չցուցադրել Երվանդի խոսքերի թևաթափ անող ազդեցությունը, բայց ավելի ուշ, հյուրանոցում, երբ ինքն էր ու իր բարձր, Երվանդի ասածը դուրս չէր գալիս ուղեղից: Իսկապես հազարներով հայրենիքը լքում են, ընկնում օտար, անծանոթ երկրների ճանապարհը: Հուսախաբված է ժողովուրդը, խուճապի է մատնվել և այդ խուճապի դեմն ամենի է պետք: Սոսին այդ հարցում սփյուռքի օժանդակությունն էր փնտրում, ցանկանում էր, որ սփյուռքը առաջին հերթին իր մարդկային ու հոգևոր կապերով զորավիգ լինի հայրենիքին: Մտքերը ջաղացքարի նման պտտվում էին ուղեղում, չէին թողնում քնել ու ստիպված էլավ անկողնուց, քնաբեր խմեց, և հիմա գլուխը, երևի, քնաբերի ազդեցությունից էր ցավում: Նա շփեց քունքերը, նայեց ժամացույցին, մտաբերեց առավոտյան իր անելիքը՝ ժամը տասնմեկին հանդիպում Հայ Դատի գրասենյակում, գնաց արագ լվացվեց, հարդարեց մազերը: Դուռը թակեցին: Ենթադրեց՝ հյուրանոցի սպասավորն է, խալաթը հագավ, գնաց, բացեց դուռը: Վարուժանին վաղուց գիտեր, մտերիմներ էին: Սոսին զարմանք ու շփոթմունք պատճառեց խոշոր, խամ, գեղեցիկ աչքերով պատկառելի տղամարդը:

— Մի շփոթվիր,— ժպտաց Վարուժանը,— մեր ընկեր Սերգոն է:

— Թույլ տվեք ձեզ համբուրել,— անսպասելի ասաց Սոսին:

Այս անգամ Սերգոն շփոթվեց: Նրանք ողջագուրվեցին:

— Է՛, այսպես դեռ մեջ պիտի կանգնած մնա՞նք,— կանչեց Վարուժանը:

Սոսին հյուրերին նստեցրեց, ներողություն խնդրելով հյուրասենյակ գնաց, քիչ անց զգեստափոխված վերադարձավ: Հյուրերը ծիսում էին: Սոսին հապճեպ պահարանից կոնյակ հանեց, լավաշ, պանիր, դրեց ցածրիկ սեղանին:

— Սուրճ կպատրաստեի, բայց կես ժամից գալու են իմ հետևից...

— Սրանց ժամանակը չի,— ասաց Վարուժանը,— տար: Սերգոն խնդիր ունի քեզ հետ: Սերգոն լավաշից մի կտոր կտրեց, փաթաթեց թղթե անձեռոցիկի մեջ, դրեց գրպանը:

— Իբրև նշխարք կվերցնեմ: Հայրենիքից Կանադա հասած լավաշ է...

— Բուն խնդրին անցիր, Սերգո,— չհամբերեց Վարուժանը:

— Անցնեմ:— Սերգոն ծիսեց, երկար արտաշնչեց:— Ես և տիկինս այս գիշեր երկար խորհելուց հետո որոշեցինք երկրաշարժի հետևանքով որբացած երեխաներից մեկին մեզ հոգեզավակ դարձնել...— Սերգոյի աչքերը խոնավացա՞ն, թե Սոսինն այդպես թվաց:

— Սերգոն դրամով շատ անգամ է օգնել,— միջամտեցի Վարուժանը:— Սա ուրիշ խնդիր է:

— Հասկանում եմ,— մեղմ ժպտաց Սոսին:

— Դու քո պայմաններն ասա, բավ է ծիսես,— Սերգոյին:

Հանդիմանեց Վարուժանը, և Սոսին հասկացավ, որ նրանց ընկերությունը չնայած տարիքների տարբերությանը, շատ է մտերիմ:

— Պայմանը հետևյալն է, պետք է աղջիկ լինի՝ 8-10 տարեկան: Նրա ուսման, մեծացնելու բոլոր հոգսերը վերցնում եմ ինձ վրա: Նրա համար ես տուն կկառուցեմ...

— Ինչո՞ւ անպայման աղջիկ,— ընդհատեց Սոսին:

— Ասեմ,— աշխուժացավ Սերգոն:— Հայկական օջախում տան սյունը կինն է: Մայրիկս հանգիստ, առանց ձայնը բարձրացնելու այնպես էր կառավարում կծու բիբար հորս...

— Բնիկ որտեղացի՞ եք,— հարցրեց Սոսին:

— Կեսարայից:

— Այ քեզ բա՛ն,— ծափ զարկեց Սոսին:— Մենք էլ ենք Կեսարայից: Մեր պապերը իրար պետք է որ ճանաչեին...

— Որ խորանաք՝ իրար հարազատ եք դուրս գալու,— ժպտաց Վարուժանը:

— Հարազատ ենք,— ասաց Սերգոն:— Մյուս պայմանս, այդ աղջիկը չպետք է երբեք հայրենիքը լքի: Հայրենիքում ես նրա ու նրա ընտանիքի բոլոր դժվարությունները հաղթահարելի կդարձնեմ:

— Հարյուր տարի՞ պիտի ապրես, ծո՛,— կատակեց Վարուժանը:

— Եթե անհրաժեշտ է՝ հարյուրիցիսուն էլ կապրեմ,— ցուցամատը տնկեց Սերգոն, և Սոսին հասկացավ, որ այս պայմանները Սերգոյի և կնոջ անքուն գիշերվա մտորումների արդյունքն են:— Ձեզ մի խնդրանք ունեմ միայն,— շարունակեց Սերգոն,— այդ աղջնակին դուք պիտի ընտրեք:

— Ձեր խնդրանքը և հասարակ է և բարդ,— քիչ խորհելուց հետո ասաց Սոսին:— Հայ Օգնության Միության այստեղի բաժանմունքում որբ երեխաների ցուցակը կա, շատերի լուսանկարները կան: Կարելի է նախնական րևորությունն այստեղ կատարել, ընտրել երկու-երեք թեկնածու: Վերադարձիս կծանոթանամ նրանց հետ և կընտրեմ ամենաարժանավորին:

— Բոլորն էլ արժանավոր են,— ասաց Սերգոն: Նրա ձայնը կերկերաց:— Դժբախտաբար բոլորին չեմ կարող տիրություն անել:— Նա հայացքը թեքեց թաքցնելու համար աչքերի արտասուքը:

— Մանկան պես փխրուն սիրտ ունի մեր Սերգոն,— Սոսիին նայեց Վարուժանը:

Սերգոյի մուտքից կինը հասկացավ, որ արտակարգ բան է պատահել: Լայն ժպիտով ամուսինը հյուրասենյակ գնաց, ծոցագրպանից ծրար հանեց, դրեց սեղանին:

— Կարո՞ղ ես ասել մեջն ի՞նչ է...

Կինը մի պահ նայեց ծրարին, նայեց ամուսնուն, նրա բազմիմաստ ժպիտը կենտրոնանալու հնարավորություն չէր տալիս:

— Չեմ դիմանում, ասա...

— Մեր աղջկա լուսանկարն է,— մատը ցցեց Սերգոն:

Կինը ծրարը թռցրեց սեղանից, լուսանկարը միջից հանեց, տիկնիկը կրծքին սեղմած, խարտյաշ մազերով, կապույտ աչքերով աղջնակը մատը տարել էր շուրթերին ու «սուս» էր ասում տիկնիկին:

— Ամա՛ն...— հրճվեց, լուսարձակվեց կինը:

— Բա՞,— ասաց Սերգոն, թաշկինակը տարավ աչքերին:

— Ի՞նչ անուշիկն է... մազերը գանգուր են, տղա...

— Գանգուր են: Ծրջիր հետևում անուն-ազգանունը կարդա:

Կինը դժվարությամբ տառկապ արեց անուն-ազգանունը:

— Մար-տի-րոս-յան Յայ-կա-նուշ...

— Յասկացա՞ր,— բացականչեց Սերգոն:

— Յասկացա,— ասաց կինը:— Մարտիրոսյան Յայկանուշ...

— Խենթ է այս կինը: Յայկանուշ... Մայրիկի անունն է, գլխի չընկա՞ր...

— Ամա՛ն,— աչքերը լայնացրեց կինը:— Ի՞նչ զուգադիպություն...

— Բա ես ի՞նչ եմ ասում,— հրճվեց, նորից արտասուքը սրբեց Սերգոն: Կինը մոտեցավ, գգվեց ամուսնուն.

— Մանչ՛ս... Մեծ մանչուկ՛ս...

— Այլևս ոչ մի ընտրություն,— ձեռքը կտրուկ շարժեց Սերգոն:— Սա է մեր աղջիկը... Կինը նորից նայեց լուսանկարին.

— Ի՞նչ է ասում տիկնիկին, գիտե՞ս... Տիկնիկին ասում է «Սո՛ւս... Սերգո հայրիկս քնած է»...

— Սերգո հայրիկը քուն ու դադարը կորցրած է՝ մինչև իրենից լուր չառնի:

— Մի ծխիր, Սերգո,— աղաչեց կինը:— Պիտի մեր աղջնակին մեծացնենք:

— Պիտի մեծացնենք, հապա ինչպե՞ս,— ըմբոստացավ Սերգոն:— Սոսին գրասենյակից հեռաձայնեց ամուսնուն, ամուսինըբառավոտյան պիտի գնա, աղջկան տեսնի, պետք ազգականներից խնամակալ գտնի... Է

— Այդպես արա՞գ,,,

— Ինչո՞ւ դանդաղել,— չհասկացավ Սերգոն:— Սոսին վերադարձին պիտի բոլոր անհրաժեշտ փաստաթղթերը հետը տանի...

— Չեմ ուզում,— անսպասելի խռովկան դարձավ կինը: — Մեր աղջիկն է, պիտի բերենք, մենք մեծացնենք...

— Մեկ անքուն գիշերը մեզ բավական չեղա՞վ,— խստացավ Սերգոն:— Մեր աղջիկը պիտի մեր հայրենիքում մեծանա, օջախ կազմի:

Պայմանավորվածության համաձայն՝ Սոսին գիշերը տուն զանգահարեց: Լսափողը վերցրեց ամուսինը.

— Լսում եմ:— Ամուսնու ձայնը խռպոտ էր:

— Ձայնդ մի տեսակ է: Մրսե՛լ ես...

— Չեմ մրսել,— ասաց ամուսինը, և Սոսին հասկացավ, որ ամուսինը տխուր է:

— Գնացի՞ր, տեսա՞ր Հայկանուշիկին...

— Տեսա:

— Ի՞նչ տպավորություն թողեց,..

— Աշխույժ, սնդիկի պես շարժուն երեխա է...

— Հետո՞...

— Որբանոցի ղեկավարությունն ուրախացավ, ինամակալ գտնվեց...

— Իսկ դու ուրախ չե՞ս...

Ամուսինը չպատասխանեց, երկար արտաշնչեց լսափողում:

— Ճանապարհին հո փորձանքի չե՞ս եկել...

— Չէ: Նորմալ գնացի, եկա,— ամուսինը նորից երկար արտաշնչեց լսափողում:

— Մի բան պատահել է,— հուզվեց Սոսին:— Ձագուկիս, ձագուկիս կանչիր հեռախոսի մոտ:

— Ձագուկը քնած է:

— Ես կգժվեմ, — ասաց Սոսին:— Ասա՛ ի՞նչ է պատահել... Ամուսնու շնչառությունը բեկբեկվեց լսափողի մեջ, Սոսին լարվեց ու հասկացավ, որ ամուսինը հեկեկում է:

— Ի՞նչ է եղել,— բղավեց Սոսին,— ասա՛ ի՞նչ է եղել...

— Աշտը սպանվել է: Աշտը... Մե՛ր Աշտը...

— Մեր... Մեր Աշտը...

Սոսին զգաց, որ ծնկները թուլանում են, հենվեց բազկաթոռին ու դեռ հին իներցիայով հարցրեց.

— Որտե՞ր...

— Դրմբունի մոտ:

Սոսին լսափողը դրեց, փքվեց բազկաթռոչին, դեմքն առավ ափերի մեջ: Աշոտն ամուսնու և իր հոգեհարազատ ընկերն էր: Առաջինը մտապատկերվեց Աշոտի երկվորյակների կնունքը: Գանձասարի եկեղեցում կնքեցին: Կնունքից հետո քեֆ, ուրախություն էր: Աշոտն իր միշտ թեք ժպիտով ծափ էր զարկում ու խնդրում. «Ես պարել չգիտեմ, Սոսի ջան, դու պարիր՝ հենց իմանամ ես եմ պարում», և ինքն Աշոտին չէր մերժում: «Այ Սոսի,— ասում էր,— զարմանք բան է՝ ես կռիվների արանքում մի երկու անգամ եմ տուն հանդիպել: Կարծում էի աղջիկ է ծնվելու, զույգ տղա ծնվեցին:— Ափը շրիկացնում էր ափին:— Չարմանք բան է»... Շրջվում, կատակում էր. «Էն Վալրոյին պարի միջից հանեք, բա ես ճրագների կնունքին ծոտի-պռտի պար կգամ... ճիշտ չեմ ասում... Պարել է ուզում, թող գևա մի կողմ, իր համար առանձին պարի, ճիշտ չեմ ասում...»: «ճրագներդ որ կան՝ քեզ պիտի քիչ գցես դիրքերը, նրանց մեծացնել է պետք»: «Սոսի ջան, բա եղամ՞, նրանց կյանքն ո՞վ է պաշտպանելու, դիրքերից տուն եկողն էլ ո՞վ է...»: «Գժվել ես, Աշոտ...»: «Չեմ գժվել, Սոսի ջան, մի թոպեով կգամ, թուշները կպաչեմ ու կգնամ...»:

— Ինչի՞ քեզ չխնայեցիր, անաստված, ինչի՞ զարկվեցիր:— բարձրաձայն մոկտաց Սոսին:— Լույսի պես երեխեքիդ ինչի՞ որբացրիր...

Բարձրաձայն արտասանված «որբ» բառը Հայկանուշին հիշեցրեց, կայծակի պես անսպասելի ու ակնթարթային մի միտք շրիկաց Սոսիի ուղեղում և այդ միտքն իրենից վանելու համար կոնյակ լցրեց ու հիշեց երգահան ընկերոջ երգի տողը.

— Լավագույն տղերքը հեռանում են,— ասաց ու կանչեց, -Ձեր համար, լավագույններս...— խմեց, ցնցվեց կոնյակի տաքությունից, երկար արտաշնչեց:— Առանց ձեզ մեզ շատ է դժվար, հասկացե՞ք,— մրմնջաց, ելավ պտտվեց սենյակում և նորից նույն միտքը. «Եթե Հայկանուշի փոխարեն Աշոտի երկվորյակներին...»:

— Դաժանություն մի արա,— ասաց ինքն իրեն և հիշեց Սերգոյի վճիտ աչքերը. «Այս աղջիկը սիրտս մտավ»,— Սերգոն համբուրեց լուսանկարը:

— Դաժանություն մի արա,— ասաց Սոսին:— Աղջկա բախտը մի կոտորիր:— Գլուխը կախ պտույտներ տվեց սենյակում:— Աշոտի նման քանի լավագույն է զարկվել, քանի երեխա է որբացել,— ասաց և իսկույն ընդվզեց ինքն իր դեմ: — Աշոտի նմանը չկար,— մոկտաց,— Աշոտը սրբացավ, երեխեքը որբացան: Մյուսների երեխեքին չեմ տեսել, չեմ գրկել. Ես Էգոիստ եմ,—բղավեց, մոտեցավ հեռախոսին, համար հավաքեց:— Քնած չե՞ս...

— Սոսի՞,— ուրախացավ Վարուժանը:

— Արի ինձ ձեր տուն տար: Ես չորս պատերի մեջ կգժվեմ...

Սպասուհի ունեին, բայց տանտիկինը հյուրի պատվին ինքն էր գուրոշի արձակող ճաշի սպասքները ձեռքին աշխույժ ելումուտ անում խոհանոցից հյուրասենյակ, հյուրասենյակից խոհանոց՝ հետևից տանելով-բերելով բամբակի պես ճերմակ փոքրիկ շնիկին: Ճաշասեղանի մոտ նստած էին Սոսին, Վարուժանը, Սերգոն:

— Ինձ մի նայե՞ք,— ասաց տանտիկինը,— դուք սկսե՞ք, ես կգամ:

— Մենք ձեզ կսպասենք,— ասաց Սոսին:

— Հանգիստը կորցրել է,— ժպտաց Սերգոն:— Օրվա մեջ հարյուր անգամ կգնա-կգա, այս նկարի առջև կկանգնի, — նա գլխով ակնարկեց փոքրիկ, ոսկեգօծ շրջանակի մեջ առնված Հայկուշի նկարը:— Տիկնիկին անուն է դրել. «Միմի»:

— Այս ի՞նչ ուրախություն մտցրեցիք տունս:— Տիկինը մոտեցավ, այտը հպեց Սոսիի այտին:

Վարուժանն ու Սոսին իրար նայեցին: Գիշերը համարյա՝ անքուն լուսացրին, երկար տվեցին-
առան, և Վարուժանը տրամաբանելով գտավ, որ «այս պարագային ճիշտը Աշոտի
երկվորյակներին հոգեգավակ դարձնելն է»: Որոշեցին, որ ճաշի սեղանի շուրջ Վարուժանն է
բացելու խոսակցությունը, սկսելու է հեռվից, հարցնելու է Արցախյան պատերազմից,
պատերազմի հերոս նահատակներից, և Սոսին պատմելով գալու հասնելու է Աշոտին ու
Աշոտի որբացած երկվորյակներին: Եվ այդտեղ Վարուժանն ընդհատելու, է Սոսին և
ասելու, «Գուցե Հայկանուշի փոխարեն այդ երկվորյակներին հոգեգավակ դարձնես, Սերգո:
Իսկույն մի պատասխանիր, մի երկու օր մտածիր, նոր պատասխանիր»:

Վերջապես տիկինը նույնպես նստեց: Սերգոն բաժակ բարձրացնելով նայեց Սոսին.

— Բարով եք եկել իմ տունը,— ասաց:— Բարի լուրով եք եկել: Վարուժանն ասաց, որ ձեր
ամուսինը տեսել է աղջկաս և հավանել է...

— Աշխույժ, սնդիկի պես երեխա է,— հայացքը փախցրեց Սոսին:

— Ուրիշ ի՞նչ ասաց,— ժպտաց տիկինը:

— Ասաց, որ ձեր արարքից բոլորն ուրախ են, որ հարազատներից ինամակալ է գտնվել...

— Չասա՛ց, բարձրահասա՛կ է, թե կարճ, գե՛ր է, թե նիհար: Նկարը երեք տարվա
հնություն ունի...

— Սնդիկի պես շարժուն երեխան ինչո՞ւ պիտի գեր լինի, միջամտեց Սերգոն:

— Ուրիշ բան չասա՛ց,— Սոսիի հայացքից կախվեց տիկինը,

— Ասաց,— հոգոց հանեց Սոսին:— Ասաց, որ Աշոտն սպանել է:— Նա գոցեց աչքերը, և
արտասուքի կաթիլը սահեց այտն ի վար:

— Ի՞նչ Աշոտ...

— Ո՞վ է Աշոտը,— շփոթվեցին Սերգոն ու տիկինը:

— Աշոտը քաջորդի է, նրա վաշտն առաջինն է Շուշի մտել,— ասաց Վարուժանը:— Նրա
ղեկավարած վաշտը միշտ հայտնվել է Արցախյան պատերազմի ամենաթեժ կետերում:
Այդպես չի՞, Սոսի: Ու այդպիսի տղան, այդ առյուծի սիրտ ունեցող տղան սպանվի, ինչ-որ
պոռնկածինի արձակած գնդակից...

— Ճանաչո՞ւմ էիք,— Վարուժանից Սոսին հայացքը դարձրեց Սերգոն: Սոսին գլուխը
թափահարեց ու դժվարությամբ ասաց.

— Ընկերներ էինք:

— Ամա՛ն...— աչքերը գոցելով օրորվեց տանտիկինը:

— Երկվորյակները որբացան,— ասաց Վարուժանը: — Երեք տարեկան, լույսի պես պայծառ
տղաներ են...

Վարուժանը նայեց Սոսին, լռեց և նրա հայացքի ու լռության իմաստն այն էր, որ Սոսին
պատմի Աշոտի քաջություններից, երկվորյակների բարեմասնություններից, նկարագրի նրա
ընտանիքի անելանելի վիճակը, որից հետո ինքը կանի իր առաջարկությունը: Բայց Սոսին
ոչինչ չէր ասում, անձայն արտասվում էր:

— Այսպե՛ս,— վերջապես լռությունը խզեց Սերգոն, ելավ, մոտեցավ Հայկանուշի նկարին,
նայեց, նայեց և դարձավ Սոսին.

— Ձեզ բան պիտի խնդրեմ:

— Լսում եմ,— արտասուքը սրբեք Սոսին:

— Վերադարձին դուք երկվորյակների նկարն ուղարկեցեք:

Կփակցնեմ Յայկուշի կողքին, թող դառնան քույր ու եղբայրներ...

— Սերգո ջան, Սերգո ջան, Սերգո ջան...— ասում էր Վարուժանն ու հեկեկում...

1993 թ.